

УДК 334.012.64:336.225:332.1

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V56(2026)-12

Гончаренко І. Г., доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри фінансів, Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, Україна

ORCID: 0000-0002-6056-943X

e-mail: Irynahoncharenko@gmail.com

Релокація бізнесу та податкове стимулювання: регіональний аспект

Анотація. У статті досліджено роль податкового стимулювання у процесах релокації бізнесу в умовах воєнного стану та трансформації економіки України. Обґрунтовано, що релокація підприємств стала важливим інструментом забезпечення економічної стабільності регіонів, збереження виробничого потенціалу та підтримки зайнятості населення. Проаналізовано ключові фактори, що впливають на рішення підприємств щодо переміщення, серед яких визначальними є податкові стимули, безпекові умови, інфраструктурна забезпеченість та регуляторне середовище. Визначено регіональні особливості застосування податкових стимулів і встановлено наявність значної диференціації підходів до підтримки підприємств, що зумовлює нерівномірність територіального розвитку. Систематизовано ключові бар'єри ефективного податкового стимулювання, серед яких: обмеженість фіскальної автономії місцевих органів влади, недостатня фінансова спроможність громад, інфраструктурні обмеження та дефіцит інформаційного забезпечення. Запропоновано концептуальну модель стимулювання релокації бізнесу, яка базується на поєднанні податкових переваг, регіональних ресурсів та інфраструктурної підтримки. Доведено, що синергія податкових, інвестиційних та інфраструктурних інструментів формує сприятливе середовище для інтеграції релокованих підприємств, підвищення їх конкурентоспроможності та забезпечення сталого регіонального розвитку. Визначено напрями удосконалення податкової політики у контексті стимулювання релокації бізнесу та післявоєнного відновлення економіки України.

Ключові слова: релокація бізнесу; податкове стимулювання; регіональний розвиток; воєнний стан; інвестиційне середовище; економічна політика; територіальний розвиток

Honcharenko Iryna, Doctor of Public Administration, Professor, Head of the Department of Finance Cherkasy State Technological University, Cherkasy, Ukraine

Business relocation and tax incentives: a regional perspective

Abstract. Introduction. The article examines the role of tax incentives in business relocation processes under martial law and the transformation of Ukraine's economy. Large-scale internal relocation of enterprises has become an important tool for ensuring regional economic stability, preserving production capacity, and maintaining employment.

Purpose. The purpose of the study is to analyze the role of tax incentives in business relocation processes and to identify regional features of forming a favorable investment environment for relocated enterprises.

Results. The study identifies key factors influencing business relocation decisions, including tax incentives, security conditions, infrastructure availability, and the regulatory environment. It is determined that tax incentives play a crucial role in shaping the economic attractiveness of regions, although their effectiveness remains limited due to their temporary nature, insufficient regional differentiation, and weak integration with other economic policy instruments. The analysis reveals significant disparities in regional approaches to supporting relocated businesses, leading to uneven territorial development. Key barriers to effective tax stimulation are systematized, including limited fiscal autonomy of local authorities, insufficient financial capacity of communities, infrastructure constraints, and lack of comprehensive information support. A conceptual model of business relocation stimulation is proposed, based on the interaction of tax advantages, regional resources, and infrastructure support.

Conclusions. It is proven that the synergy of tax, investment, and infrastructure instruments creates a favorable environment for the integration of relocated enterprises, enhances their competitiveness, and contributes to sustainable regional development. The study substantiates the need to improve tax policy through the introduction of differentiated regional instruments, expansion of local fiscal powers, and strengthening coordination between fiscal, investment, and infrastructure policies in the context of Ukraine's post-war economic recovery.

Keywords: business relocation; tax incentives; regional development; martial law; investment environment; economic policy; territorial development

JEL Classification: H25; R11; L26; O18.

¹Стаття надійшла до редакції: 17.03.2026

Received: 17 March 2026

Постановка проблеми. Економічні перетворення, зумовлені військовими ризиками, глобальною конкуренцією та необхідністю відновлення економічного потенціалу держави, актуалізують питання релокації бізнесу як одного з інструментів забезпечення економічної стабільності регіонів. Переміщення підприємств із зон підвищених ризиків до більш безпечних територій стало важливим механізмом підтримки економічної активності, збереження робочих місць та забезпечення безперервності виробничих процесів. Податкові пільги, преференції для інвестицій, спеціальні економічні режими та інші інструменти фіскальної підтримки формують конкурентні переваги регіонів і сприяють залученню підприємницької діяльності.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну зумовило безпрецедентні зміни в просторовій організації господарської діяльності, що породило новий феномен – масову внутрішню релокацію бізнесу. Лише у 2025 році 12197 компаній переїжджало 12920 разів, що на 11% вище показника 2024 року. За час війни найбільше релокацій було здійснено саме з Києва – 12558 [1].

Процес релокації виявив низку системних суперечностей у чинному механізмі оподаткування. З одного боку, держава запровадила низку заходів фіскального стимулювання – спрощений режим оподаткування, тимчасові звільнення від сплати земельного податку, пільги з податку на нерухомість [2]. Однак практика реалізації цих заходів показала, що існуючий механізм податкового стимулювання не завжди враховує регіональні особливості економічного розвитку, потреби релокованих підприємств та специфіку різних галузей економіки. Крім того, відсутність чітко диференційованих податкових інструментів для різних регіонів не дозволяє повною мірою використовувати потенціал податкового стимулювання як інструменту збалансованого територіального розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Релокація бізнесу та податкове стимулювання в контексті регіонального розвитку є предметом активного дослідження як українських, так і зарубіжних авторів. Значна частина літератури зосереджена на вивченні чинників, які впливають на рішення підприємств щодо переміщення виробничих потужностей та юридичних адрес, а також на оцінці ефективності податкових стимулів як механізму

державної підтримки бізнесу [4-8]. На думку вітчизняних дослідників, процес релокації бізнесу в Україні набув масштабного характеру після 2022 року, що було зумовлено повномасштабною війною та пов'язаними з нею безпековими ризиками. Плахотнюк В. зазначає, що «масова внутрішня релокація підприємств стала новим економічним феноменом, який впливає на регіональну економіку та соціально-економічний розвиток територій» [9]. Кудирко Л. та Обозний В. встановили, що під час обрання нової локації бізнес урахує такі фактори, як безпека, логістична доступність, наявність робочої сили та податкові стимули [10]. Релокація стала важливим механізмом збереження виробничого потенціалу та робочих місць, проте водночас призвела до дисбалансу регіонального розвитку та перевантаження інфраструктури приймаючих регіонів [11].

Слободян Н. та колектив авторів [12] вказують на те, що податкові пільги стимулюють інвестиції та економічну активність, проте їх ефективність залежить від точності регіональної диференціації та відповідності потребам бізнесу. Інвестиційні аспекти перенесення бізнесу висвітлено у праці Булкот О., та Ігнатюк А. [13]. Попри значний внесок учених у розуміння релокації бізнесу та ролі податкових стимулів, невирішеними залишаються питання кількісної методології оцінювання впливу податкових стимулів на рішення підприємств щодо релокації. Також недостатньо досліджено комбіновані політики (податкові, фінансові, інвестиційні, інфраструктурні) та їх синергетичний вплив на релокацію бізнесу.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є вивчення ролі податкового стимулювання у процесах релокації бізнесу та визначення регіональних особливостей формування сприятливого інвестиційного середовища для переміщених підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Релокація бізнесу – це процес переміщення підприємства або його окремих виробничих підрозділів з однієї території до іншої з метою зниження ризиків, оптимізації витрат, розширення ринків збуту або підвищення ефективності господарської діяльності [14]. У сучасних умовах релокація може бути зумовлена як економічними, так і політичними, соціальними чи безпековими чинниками (табл. 1).

Таблиця 1 **Фактори впливу на рішення підприємств щодо релокації**

Група факторів	Підфактори / Приклади	Вплив на рішення про релокацію
Економічні фактори	- податкове навантаження та стимули - витрати на виробництво (оренда, сировина, логістика); - доступ до фінансування та кредитів - ринок збуту	зменшення витрат та підвищення прибутковості, забезпечення фінансової стабільності
Логістичні та інфраструктурні фактори	- транспортна доступність (дороги, залізниця, порти, аеропорти); - інженерна та комунікаційна інфраструктура - доступність робочої сили	оптимізація логістики, скорочення простоїв, забезпечення безперервного виробничого процесу
Регуляторні та правові фактори	- законодавча стабільність; - державні стимули та субсидії; - місцеві адміністративні бар'єри	підвищення прогнозованості бізнес-процесів та зменшення адміністративних ризиків
Безпекові фактори	- військові та політичні ризики; - соціальна стабільність, рівень злочинності	забезпечення безпеки персоналу та збереження активів
Соціально-організаційні та культурні фактори	- соціальна інфраструктура; - культурні та мовні особливості	підвищення мотивації персоналу та ефективності інтеграції працівників у новий регіон
Стратегічні та ринкові фактори	- можливості диверсифікації та розвитку нових напрямів; - конкурентне середовище	збереження або розширення частки ринку, доступ до нових технологій та партнерств

Джерело: авторська розробка

Економічні та податкові стимули безпосередньо впливають на прибутковість підприємства та ефективність його фінансового планування, тоді як логістична та інфраструктурна забезпеченість забезпечує безперервність виробничих процесів. Регуляторні та правові фактори визначають прогнозованість бізнес-середовища, а безпекові чинники гарантують захист персоналу та активів. Соціально-організаційні та культурні умови сприяють інтеграції працівників та збереженню корпоративної культури, а стратегічні та ринкові фактори забезпечують конкурентоспроможність і можливість розвитку нових напрямів діяльності. Разом з тим, релокація може бути:

□ повною – переміщення всіх засобів виробництва, ресурсів на нове місце;

□ частковою – перенесення частини виробничих потужностей чи лише певних відділів, тоді як інші залишаються на місці постійної дислокації;

□ змішаною – відкриття нового підрозділу компанії та переміщення частини персоналу в нове місце для роботи, а за попереднім місцем потужності залишаються функціонувати й надалі [14].

З метою збереження стійкості економіки України, шляхом переміщення підприємств із територій, що наближені або перебувають у зоні бойових дій, до безпечніших регіонів, із середини березня 2022 р. Уряд реалізує Програму релокації підприємств [15]. В межах програми передбачено: підбір місця розташування для потужностей підприємства; допомога з перевезенням на нову локацію; сприяння в розселенні працівників та пошуку нових співробітників; підтримка у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту [15]. Від початку повномасштабного вторгнення рф, український бізнес постійно перебуває в русі.

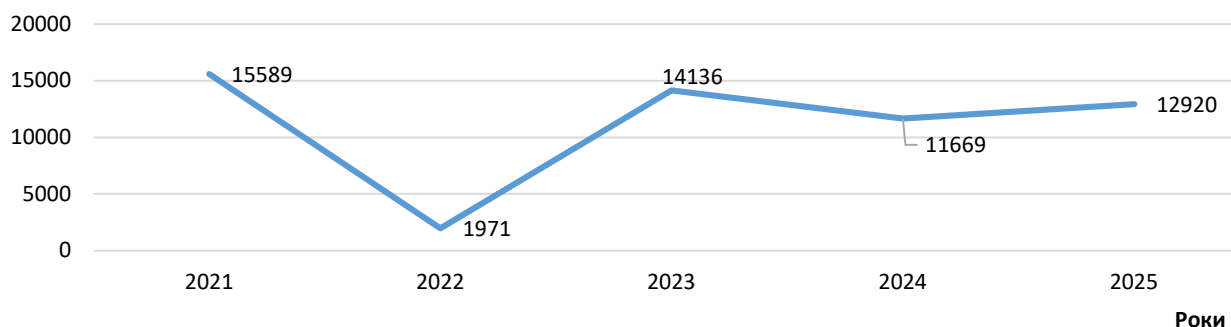

Рисунок 1 - Динаміка релокацій українського бізнесу

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Найактивніше переїжджають компанії у сфері гуртової торгівлі – майже кожна третя компанія з переліку – 3798 бізнесів. На другому місці компанії зі сфери будівництва будівель (732 компанії або 6%), нерухомості (645 або 5%), сільського господарства (639 або 5%) та роздрібною торгівлі (526 або 4%) [1].

Лідером за напрямками переїздив залишається Київ. Найбільше компаній переїхало з Києва до Київської області – 779, а у зворотному напрямку – 663. Попри значну кількість релокацій, компаній побільшало лише у восьми регіонах. Найбільше бізнесів додалось на прифронтових Харківській (+553) та Запорізькій областях (+419 бізнесів). Також приріст зафіксовано у Львівській (+213), Сумській (+177), Закарпатській (+105), Херсонській (+95), Житомирській (+53) та Івано-Франківській (+48) [16].

Правову основу податкового стимулювання релокованих підприємств в Україні заклали зміни до Податкового кодексу, внесені Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» від 24 березня 2022 р. № 2142-IX [2]. Ключовими заходами стало запровадження єдиного податку за ставкою 2% від доходу для всіх суб'єктів господарювання на період воєнного стану; звільнення

від сплати земельного податку й орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності; зупинення перебігу строків, пов'язаних із набуттям права на податкові пільги. Проте зазначені заходи мають переважно загальнодержавний характер і не враховують регіональну специфіку. Аналіз практики місцевого самоврядування засвідчує значну диференціацію підходів до залучення релокованого бізнесу (табл. 2).

Як видно з таблиці 2, попри єдину базову ставку єдиного податку в умовах воєнного стану, регіони суттєво різняться за обсягом і змістом додаткових заходів підтримки. Лідерами за кількістю ініціатив є Львівська та Закарпатська області, що пояснюється їхньою географічною віддаленістю від зони бойових дій, більш розвинутою інфраструктурою та активнішою міжнародною співпрацею. Ефективність стимулів залежить від профілю економіки регіону. Індустріальні регіони (Дніпровщина) концентруються на стимулюванні важкої промисловості та машинобудування, тоді як сервісно торговельні (Одеська, Харківська) – на логістиці та ІТ. Регіони з розвинутою транспортною, виробничою та соціальною інфраструктурою демонструють вищу привабливість для релокованого бізнесу навіть за відсутності значних податкових преференцій.

Таблиця 2 Порівняльна характеристика регіональних механізмів податкового стимулювання релокованого бізнесу в Україні

Регіон	Податкові стимули	Цільова група бізнесу	Переваги для релокованих підприємств	Слабкі сторони / Обмеження
Львівська область	зниження ставки податку на прибуток; місцеві пільги з податку на нерухомість	МСБ та середні підприємства	зниження податкового навантаження; стимулювання інвестицій у виробництво	обмеженість у часі; пільги орієнтовані перш за все на МСБ
Закарпатська область	податкові канікули на місцеві податки; пільги для індустріальних парків	виробничі підприємства	підвищена привабливість для виробництва; підтримка інфраструктурних проєктів	слабка інтеграція з логістичними мережами; менша кількість інвестицій
Київська область	податок на землю зі зниженою ставкою; грантові виплати на розвиток виробництва	релоковані підприємства з високою доданою вартістю	доступ до столичного ринку збуту; солідна інфраструктура	високі фіксовані витрати; обмежені ресурси для розширення
Дніпропетровська область	податкові кредити на інвестиції; часткове звільнення від екологічних платежів	металургія, машинобудування	сприятлива індустріальна база; пільги на інвестиційні проєкти	складні процедури отримання пільг; висока конкуренція за ресурси
Одеська область	пільги на туристичні та логістичні послуги; пільги на оренду комунального майна	логістика, сервісні компанії	доступ до портової інфраструктури; потенціал розвитку міжнародної торгівлі	обмежений спектр стимулів; вразливість до зовнішніх ринків
Харківська область	знижені ставки податку на прибуток та землю для ІТ і сервісів	ІТ, сервіси	орієнтація на технологічні підприємства; розвиток інноваційних кластерів	високі ризики безпеки; низька привабливість виробництва

Джерело: узагальнено автором

Варто зазначити, що ключовою проблемою є обмеженість фіскальних повноважень місцевих

органів влади. Відповідно до чинного законодавства, місцеві ради можуть встановлювати пільги лише в

межах надходжень до місцевих бюджетів і за умови дотримання вимог Бюджетного кодексу щодо мінімально гарантованих показників виконання бюджету [3]. На практиці це означає, що навіть фінансово спроможні громади стикаються з юридичними ризиками при наданні масштабних податкових пільг релокованим підприємствам.

Систематизація виявлених проблем дозволяє виокремити три групи бар'єрів ефективного регіонального податкового стимулювання релокованого бізнесу (рис. 2). Недостатня фіскальна

автономія місцевих рад обмежує можливість оперативно впроваджувати податкові пільги та адаптувати їх до потреб підприємств, що ускладнює синхронізацію фіскальної та інвестиційної політики та призводить до дублювання заходів або прогалин у підтримці. Відсутність єдиної бази даних релокованих підприємств у регіональному розрізі, своєю чергою, ускладнює моніторинг, оцінку ефективності та цільове використання податкових стимулів.

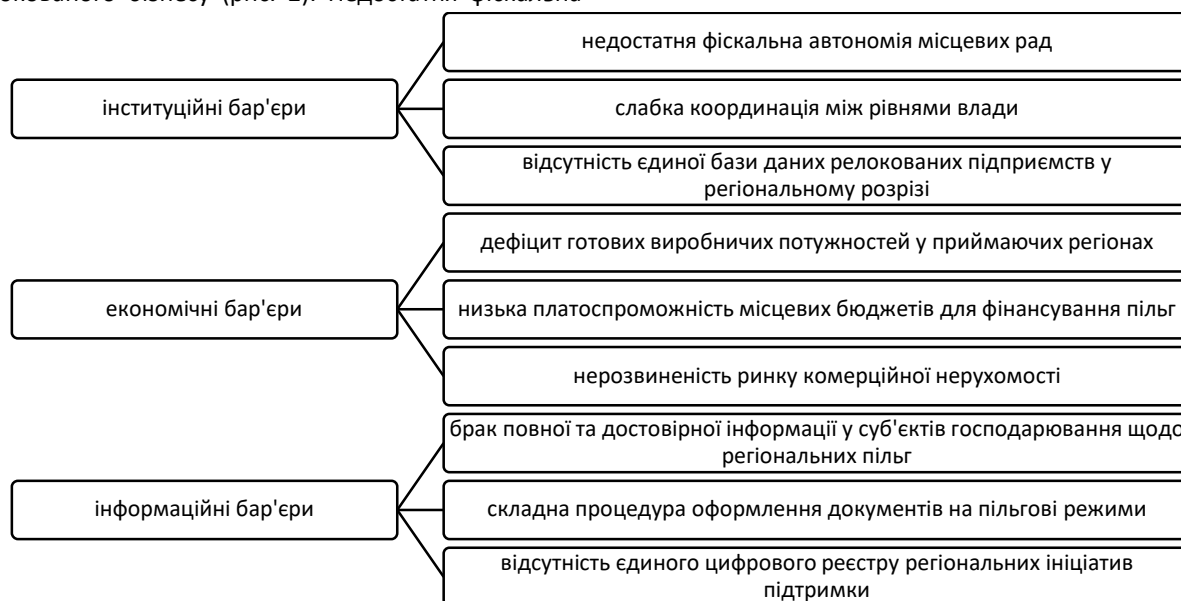

Рисунок 2 - Перешкоди ефективного регіонального стимулювання релокованого бізнесу

Джерело: побудовано автором

Низька платоспроможність місцевих бюджетів обмежує фінансування податкових пільг та інвестиційних стимулів. Тоді, як дефіцит готових виробничих потужностей, у приймаючих регіонах, обмежує можливості швидкого розміщення релокованих підприємств. Нерозвиненість ринку комерційної нерухомості ускладнює доступ підприємств до адекватних приміщень і земельних ділянок.

Варто зазначити, що підприємства не завжди знають про доступні регіональні пільги. Відтак постає питання розробки концептуальної моделі стимулювання релокації підприємств на основі регіональних податкових переваг. Зміст моделі

полягає у впливі податкових стимулів регіонального рівня на рішення підприємств щодо переміщення виробництва, інтеграції в новий регіон та збереження конкурентоспроможності. Вона поєднує такі ключові блоки – податкові переваги, регіональні ресурси та ефект від релокації (рис. 3).

Податкові стимули є головним каталізатором, який мотивує підприємства розглянути релокацію. Регіональні ресурси та інфраструктура визначають, наскільки ефективно підприємство може інтегруватися й розвиватися після переміщення. Поєднання податкових переваг та інфраструктурної підтримки формує стійкий та прогнозований інвестиційний клімат.

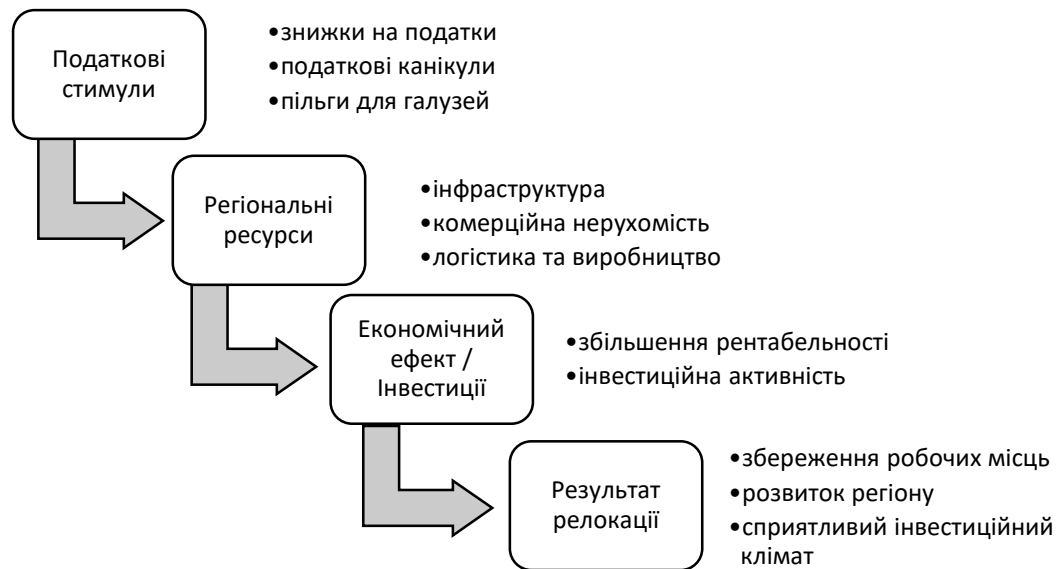

Рисунок 3 - Стратегія інтеграції зарубіжного досвіду в українські маркетплейси

Джерело: авторська розробка

Отже, у запропонованій моделі, на регуляторному рівні передбачено податкові стимули, такі як: знижені ставки податку на прибуток, землю та нерухомість; податкові канікули на перші 1–3 роки діяльності; галузеві преференції для пріоритетних секторів (IT, високотехнологічне виробництво, логістика). Економічний та інвестиційний рівень включають такі механізми, як: податкові кредити та субсидії на інвестиційні проекти; стимулювання модернізації обладнання та розширення виробництва; підтримка зайнятості та навчання персоналу. На інфраструктурно-соціальному рівні створюються умови для стабільної роботи підприємства, а саме наявність виробничих потужностей та комерційної нерухомості; доступ до транспортної та логістичної інфраструктури; соціальна підтримка працівників (житло, школи, медичні заклади). Синергія цих трьох рівнів формує сприятливе середовище для релокації, де податкові стимули забезпечують економічну привабливість, а інфраструктура та регіональні ресурси підтримують ефективну інтеграцію підприємств.

Відтак, зменшення податкового навантаження дозволяє бізнесу економити кошти, які можна спрямувати на розвиток, модернізацію виробництва та інновації, а стабільна регіональна політика зменшують фінансові та операційні ризики при переміщенні підприємства. Доступ переміщеного бізнесу до інвестиційних програм та стимулів дозволяє розширювати діяльність у новому регіоні, підвищувати конкурентоспроможність і створювати нові продукти або послуги. Своєю чергою, релокація підприємств забезпечує зайнятість місцевого населення та стабілізацію економіки та сприяє зменшенню дисбалансів між різними територіями,

створюючи конкурентоспроможне і стійке інвестиційне середовище.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що релокація бізнесу в умовах воєнного стану набула системного характеру та перетворилася на важливий інструмент забезпечення економічної стійкості держави, збереження виробничого потенціалу та підтримки зайнятості населення. Рішення підприємств щодо переміщення формується під впливом комплексу взаємопов'язаних факторів, серед яких ключову роль відіграють податкові стимули, безпекові умови, інфраструктурна забезпеченість і регуляторне середовище. Аналіз чинної практики податкового стимулювання показав, що, попри запровадження державою низки фіскальних пільг, їх ефективність є обмеженою через переважно тимчасовий характер, відсутність регіональної диференціації та недостатню інтеграцію з іншими інструментами економічної політики. Виявлено значну асиметрію у підходах регіонів до залучення релокованого бізнесу, що зумовлює нерівномірність територіального розвитку та посилює дисбаланси між регіонами.

Запропонована концептуальна модель стимулювання релокації підприємств доводить, що максимальний ефект досягається за умови синергії трьох ключових компонентів: податкових переваг, регіональних ресурсів та інфраструктурної підтримки. Такий підхід дозволяє не лише зменшити витрати бізнесу на переміщення, але й створити передумови для його довгострокового розвитку, інвестиційної активності та підвищення конкурентоспроможності. Доцільним є розширення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері податкового регулювання, запровадження диференційованих податкових інструментів з урахуванням галузевої та

регіональної специфіки, а також посилення запропонованих механізмів на основі координації між податковими, інвестиційними та мікроекономічними даних, а також у порівняльному аналізі досвіду країн-членів ЄС у сфері регіонального інфраструктурними політиками.

Перспективи подальших досліджень полягають у податкового стимулювання в умовах надзвичайних кількісному оцінюванні фіскального ефекту ситуацій.

Література:

1. Понад 12 тисяч компаній переїздили країною торік. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/business-relocation-2025-12>.
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 р. № 2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20>.
3. Найденко О. Податкові стимули інвестиційної активності для юридичних осіб: досвід країн ЄС та українські реалії. *Фінанси України*, 2024. №9. С. 99–112. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2024.09.099>.
4. Гудіма Т., Ершова Ю., Сошников А. Переміщення бізнесу в Україні: механізми державної підтримки та прогалини в правовій регіональності. *Економіка та право*, 2025. №79(4). С. 96–109. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2025.04.096>.
5. Малирчук О. Релокація бізнесу як інструмент адаптації суб'єктів підприємництва в умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*, 2025, (82). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-90>.
6. Янковська В., Тюріна Д., Телепнева О. Релокація та реконфігурація бізнес-процесів як стратегія виживання. *Економіка та суспільство*, 2025, (79). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-111>.
7. Zhao, R., Zhou, X. The Effects of Regional Tax Incentives and Nonlocal Investment on Tax Avoidance. *China Finance and Economic Review*, vol. 15, no. 1, 2026, pp. 104-128. DOI: <https://doi.org/10.1515/cfer-2026-0005>.
8. Richard, M. Vogel, Relocation Subsidies: Regional Growth Policy or Corporate Welfare? *Review of Radical Political Economics*, Volume 32, Issue 3, 2000, pp. 437–447. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0486-6134\(00\)80034-0](https://doi.org/10.1016/S0486-6134(00)80034-0).
9. Plahotniuk, V. (2024). Impact of relocation of enterprises on the social and economic welfare of the regions of Ukraine. *Actual problems of innovative economy and law*. No 6. Pp. 71–76. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-6-14>.
10. Кудирко Л., Обозний В. Переміщення українського бізнесу в умовах війни з росією. Актуальні проблеми розвитку регіональної економіки, 2024. Вип. 2(20), С. 120–130. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.20.120-130>.
11. Мельник М., Мединська Т., Лещух І. Просторово-секторальні диспропорції економічного розвитку регіонів України: вплив релокації бізнесу. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. 2023. Вип. 3(161). С. 3–9. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-3-1>.
12. Слободян Н., Левченко Ю., Слободян В. Інновації у податковій політиці: стратегічний підхід до розвитку бізнесу. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2025. №1. С. 140–145. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-23>.
13. Булкот О., Ігнатюк А. Інвестиційні аспекти переміщення бізнесу: концептуальні основи та особливості реалізації в Україні. *Вісник Київського національного університету ім.Т. Шевченка. Економіка*, 2023. Вип. 1(222). С. 63–68. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/222-1/8>.
14. Релокація бізнесу в умовах війни: оформлення переміщення підприємства, бухгалтерські нюанси. URL: <https://t1p.de/fv2q1>.
15. Програма релокації підприємств. URL: <https://t1p.de/86hd8>.
16. Релокація бізнесу в Україні: понад 12 тисяч компаній змінили адресу у 2025 році. URL: <https://t1p.de/4qu90>.

References:

1. Opendatabot. (2025). Over 12 thousand companies relocated across the country last year. <https://opendatabot.ua/analytics/business-relocation-2025-12>.
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo osoblyvostei opodatkuvannia ta podannia zvitnosti u period dii voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 24.03.2022 No. 2142-IX [Law of Ukraine on amendments to the Tax Code and other legislative acts regarding taxation during martial law]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20>.
3. Naidenko, O. (2024). Tax incentives for investment activity of legal entities: EU experience and Ukrainian realities. *Finance of Ukraine*, 9, 99–112. <https://doi.org/10.33763/finukr2024.09.099>.
4. Hudima, T., Yershova, Y., & Soshnykov, A. (2025). Business relocation in Ukraine: Mechanisms of state support and gaps in legal regionality. *Economics and Law*, 79(4), 96–109. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2025.04.096>.
5. Maliarchuk, O. (2025). Business relocation as a tool for adaptation of enterprises under economic instability. *Economy and Society*, 82. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-90>.
6. Yankovska, V., Tiurina, D., & Telepnieva, O. (2025). Relocation and reconfiguration of business processes as a survival strategy. *Economy and Society*, 79. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-111>.
7. Zhao, R., & Zhou, X. (2026). The effects of regional tax incentives and nonlocal investment on tax avoidance. *China Finance and Economic Review*, 15(1), 104–128. <https://doi.org/10.1515/cfer-2026-0005>.
8. Vogel, R. M. (2000). Relocation subsidies: Regional growth policy or corporate welfare? *Review of Radical Political Economics*, 32(3), 437–447. [https://doi.org/10.1016/S0486-6134\(00\)80034-0](https://doi.org/10.1016/S0486-6134(00)80034-0).
9. Plahotniuk, V. (2024). Impact of relocation of enterprises on the social and economic welfare of the regions of Ukraine. *Actual Problems of Innovative Economy and Law*, 6, 71–76. <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-6-14>.
10. Kudyrko, L., & Oboznii, V. (2024). Relocation of Ukrainian business under war conditions. *Actual Problems of Regional Economy Development*, 2(20), 120–130. <https://doi.org/10.15330/apred.2.20.120-130>.
11. Melnyk, M., Medynska, T., & Leshchukh, I. (2023). Spatial-sectoral disparities of regional economic development in Ukraine: The impact of business relocation. *Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine*, 3(161), 3–9. <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-3-1>.

12. Slobodian, N., Levchenko, Y., & Slobodian, V. (2025). Innovations in tax policy: A strategic approach to business development. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 1, 140–145. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-23>.
  13. Bulkot, O., & Ihnatiuk, A. (2023). Investment aspects of business relocation: Conceptual foundations and implementation features in Ukraine. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 1(222), 63–68. <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/222-1/8>.
  14. Relocation of business during wartime: Documentation and accounting aspects. (n.d.). <https://t1p.de/fv2ql>.
  15. Government of Ukraine. (n.d.). Business relocation program. <https://t1p.de/86hd8>.
  16. Business relocation in Ukraine: Over 12 thousand companies changed their address in 2025. (2025). <https://t1p.de/4qu90>.
-

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License